

MANAGEMENTUL CONSOLIDARII COMPETENȚELOR ANTREPRENORIALE ȘI DIGITALE

Nelli AMARFII-RAILEAN, dr. conf.univ.

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract. Acest studiu prezintă analiza celor mai bune practici în consolidarea competențelor antreprenoriale ale studenților prin intermediul TIC. Scopul cercetării este de a analiza situația creată la instituțiile de învățământ superior din Moldova și din străinătate în ceea ce privește dezvoltarea culturii antreprenoriale. Autorii au identificat măsurile utilizate pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale ale elevilor și cadrelor didactice în timpul procesului de predare și învățare în cadrul legislației naționale și europene privind susținerea dezvoltării mediului antreprenorial și a culturii antreprenoriale, identificând oportunitățile instituțiilor de învățământ cu privire la educație antreprenorială.

Cuvinte cheie: cultură antreprenorială, mediu antreprenorial, educație inovatoare, metode de predare inovatoare.

Abstract. This study presents the analysis of the best practices in strengthening the entrepreneurial competences of the students through the ICT. The purpose of the research is to analyze the situation created at the higher education institutions in Moldova and abroad regarding the development of entrepreneurial culture. The authors identified the measures used for developing the entrepreneurial skills of students and teachers during the teaching and learning process in the framework of National and European legislation regarding the support of entrepreneurial environment development and the entrepreneurial culture, identifying the opportunities of the educational institutions regarding the entrepreneurial education.

Key words: entrepreneurial culture, entrepreneurial environment, innovative education, innovative teaching methods.

Introducere

În evoluția spre „Societatea Gigabit” a deceniului următor, provocările pe care noi trebuie să le adresăm sunt mari: dezvoltarea capitalului uman, integrarea tehnologiilor digitale în afaceri și sectorul serviciilor publice, creșterea productivității și protejarea mediului ambiant. Sistemul educațional, responsabil de pregătirea specialistului de mâine, trebuie să facă față unor cerințe noi în condițiile dezvoltării rapide a societății informaționale.

Consolidarea educației antreprenoriale în școli, instituții de învățământ profesional și universități va avea un impact pozitiv asupra dezvoltării personalității tinerilor, va crea noi oportunități pentru dezvoltarea capacității de inserție profesională și manifestarea competențelor și spiritului antreprenorial în activitatea practică. În viziunea noastră, investiția în educația antreprenorială este una din cele mai rentabile, care va genera avantaje economice și sociale în viitorul apropiat. Conform raportului Comisiei Europene, elevii și studenții care au beneficiat de formare antreprenorială au

șanse de 3 până la 6 ori mai mari de a-și deschide o afacere ulterior, într-un anumit moment al vieții, comparativ cu cei care nu beneficiază de educație antreprenorială.

Contextul internațional. Cercetând contextul internațional în domeniul educației antreprenoriale, culturii antreprenoriale și oportunităților de dezvoltare a mediului antreprenorial, trebuie să menționăm faptul că la nivel internațional se aplică multe măsuri pentru a stimula dezvoltarea educației antreprenoriale în rândul elevilor, studenților, profesorilor. Cercetând prevederile Comisiei Europene evidențiem faptul că „spiritul de inițiativă și antreprenorialul” se numără printre cele opt competențe-cheie ale învățării pe tot parcursul vieții, definite de Uniunea Europeană. Ea se referă la abilitatea oamenilor de a identifica și valorifica oportunitățile, de a pune ideile în practică, de a planifica și gestiona proiecte pentru a atinge obiective.

Dacă ar fi să trecem în revistă cele mai reușite proiecte și propuneri aplicate la nivel internațional am putea menționa drept exemplu *EntreComp*: Cadrul competenței antreprenoriale, care definește antreprenorialul ca „o competență transversală, care se regăsește în toate sferele vieții: de la facilitarea **dezvoltării personale**, la **participarea activă în societate**, la **(re)insertia pe piața muncii**, în calitate de angajat sau de liber profesionist, și până la **demararea unei inițiative** (culturale, sociale sau comerciale). Domeniul educației antreprenoriale este alcătuit din trei zone de competență și 15 competențe, care sunt:

1. Idei și oportunități – oportunități de suport, creativitate, viziune, viziune etică și sustenabilă.
2. Resurse – motivație și perseverență, mobilizarea resurselor, mediul social și economic, alte mobilizări.
3. Acțiuni – învățarea din alte experiențe, lucrarea cu alții, copierea în condiții de incertitudine, risc, planificare și management, implementarea de inițiative [2].

O altă experiență de succes în dezvoltarea educației antreprenoriale este cea din SUA, unde se aplică proiecte pentru a stimula inițiativele tinerilor, pentru a apropia cel mai mult mediul de afaceri cu mediul universitar, profesional. Drept exemplu de proiecte implementate în SUA am putea menționa: *Târgul internațional al firmelor virtuale din SUA*, *Global Business Challenge*, *Virtual enterprise international trade faire*.

Dacă ar fi să subliniem experiența Europei prin Planul de acțiune „*Antreprenoriat 2020*”, atunci trebuie să menționăm faptul că prin „*Regândirea educației*”, Comisia Europeană a subliniat nevoia de integrare a învățării în spirit antreprenorial în toate sectoarele educației, inclusiv în învățarea informală. Ambele documente invită statele membre să ofere tuturor tinerilor o experiență practică în domeniul antreprenorialului înainte de absolvirea învățământului obligatoriu, subliniind importanța învățării prin practică în cadrul procesului de educație și formare. [2].

Dacă ar fi să trecem în revistă unele exemple de succes de dezvoltare a antreprenorialului atunci trebuie să remarcăm că Colegiul Educațional Group, Leuven, care are aproximativ 1 000 de studenți și 85 de cadre didactice, activează sub următoarea lozincă:

„Predarea esenței prin experimentarea existenței”. Scopul procesului educațional constă în dezvoltarea persoanei în ansamblul ei, iar accentul este pus pe cei „3 I”:

- **Învățare:** dezvoltarea capacităților studenților în jurul celor 4 piloni educaționali ai UNESCO: a învăța să fii, a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să conviețuiești.
- **Inginerie:** profesorilor li se permite să creeze medii de învățare puternice, dând dovadă de inventivitate și creativitate pe parcursul acestui proces.
- **Inițiativă antreprenorială:** rezolvarea problemelor prin capacitate de conducere, spirit inovator și curaj [4].

Un alt exemplu ar fi Colegiul Universitar St. Mary's oferă cursuri universitare în domeniul formării profesorilor și al artelor liberale, precum și o gamă de programe postuniversitare în domeniul formării profesorilor. Politica adoptată de Colegiul Universitar St. Mary's în domeniul educației antreprenoriale are la bază în mod explicit misiunea și valorile sale academice, profesionale și civice. Tuturor studenților li se oferă ocazia de a dezvolta și testa idei antreprenoriale printr-un program intens și interactiv de ateliere, seminare și cursuri [4].

De asemenea, un alt exemplu de succes ar fi faptul că în 2008, opt guverne din regiunea Europei au căzut de acord asupra înființării Centrului de Învățare Antreprenorială pentru Europa de Sud-Est (SEECCEL), țara-gazdă fiind Republica Croația. Obiectivul SEECCEL este de a partaja indicatori pentru promovarea unor economii mai dezvoltate ale învățării. Acest proiect specific este un model transnațional pentru formarea profesorilor, cu rezultate clar definite ale învățării pentru elevi și profesori. Proiectul a beneficiat de sprijin financiar din partea Comisiei Europene și a guvernului croat.

La nivel internațional există exemple de succes care demonstrează eficiența implicării studenților în pregătirea și recalificarea cadrelor didactice pentru a forma o cultură antreprenorială în cadrul universităților. Un astfel de exemplu ar putea fi Swansea Metropolitan University, care a adoptat un număr de metode inovatoare de pregătire a viitoarelor cadre didactice pentru realitatea din sala de clasă și de sprijinire a acestora în vederea dezvoltării aptitudinilor antreprenoriale. De exemplu, universitatea implică foști studenți și absolvenți în elaborarea măsurilor și a programului actual [6].

Contextul European și național. Dacă ar fi să analizăm contextul European și cel național de dezvoltare a educației antreprenoriale, trebuie să menționăm faptul că la nivel European se emit o serie de legi și acte normative care susțin și stimulează dezvoltarea antreprenorialului în Europa.

În „Planului de Acțiuni Antreprenorial 2020” referitor la relansarea spiritului antreprenorial în Europa (comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor din 09.01.2013, Bruxelles) se menționează că antreprenorialul este considerat un vector esențial al creșterii economice și al creării de locuri de muncă: acesta creează noi întreprinderi și locuri de muncă, deschide noi piețe și stimulează noi aptitudini și capacități” [2, p. 1].

În acest context trebuie să menționăm faptul că conform datelor statistice în Europa peste 23% din populație susțin că au participat la cel puțin un curs de antreprenoriat [7]. Cercetările efectuate la acest nivel evidențiază că educația antreprenorială nu trebuie confundată cu studiile economice care se referă la afaceri, deoarece obiectivele educației antreprenoriale sunt: promovarea creativității, inovării și a activităților practice de afaceri independente sau colective [2, p.62]. Stimularea antreprenorialului în rândul tinerilor aduce multiple beneficii – atât economice, cât și sociale: reducerea șomajului, promovarea incluziunii sociale, stimularea inovării, creșterea încrederii în sine, satisfacție morală etc.

Competențele antreprenoriale joacă un rol important ca stimul al activității antreprenoriale dintr-o țară. Din acest punct de vedere, România are în acest moment un capital social ridicat, iar antreprenoriatul și antreprenorii sunt apreciați în societate. Conform datelor statistice 16 % din români au o formare primară în domeniul antreprenoriatului (training-uri, cursuri de formare, etc.) Dacă ar fi să interpretăm aceste date la nivel european trebuie să menționăm faptul că această cifră nu este una îmbucurătoare pentru că dacă ne dorim să avem o țară dezvoltată cu o economie în creștere trebuie să punem un accent pe dezvoltarea educației antreprenoriale, lucru în proiecte, generare de noi idei și inovații. Astfel, necesitatea dezvoltării ideilor inovatoare prin intermediul educației antreprenoriale este o necesitate al secolului XXI.

În Republica Moldova mediul antreprenorial este în proces de dezvoltare, de stimulare și atragere a tinerilor în amplificarea acestui proces. Conform Codului Educației al Republicii Moldova, art. 6 *„Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”* [1]. De asemenea, menționăm că conform articolului 11 al aceluiași cod în lista competențelor cheie urmărite de sistemul educațional moldovenesc regăsim și *„competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă”*.

În acest context, se observă faptul că printre competențele formate în rândul elevilor, studenților din învățământul din Moldova sunt formate și competențe antreprenoriale care sunt susținute sub aspect legislativ.

În Moldova sunt lansate proiecte de susținere a dezvoltării educației antreprenoriale precum: *CEDA, Tânărul antreprenor, Yep Moldova, LED*, etc. Obiectivele generale ale acestor proiecte sunt formarea și valorificarea competențelor profesionale, a inițiativei individuale și a spiritului antreprenorial, promovarea antreprenorialului și spiritului antreprenorial prin educație, inițierea și dezvoltarea afacerilor.

Printre documentele și politicile care susțin dezvoltarea educației antreprenoriale din Moldova este Codul Educației, la nivel de Europa este *„Planul de Acțiuni Antreprenoriat 2020”*, Inițiativa *„Educația Globală”*, *Strategia Europa 2020*.

Referitor la relansarea spiritului antreprenorial în Europa, în alte state ale lumii de asemenea există astfel de legi care susțin dezvoltarea educației antreprenoriale.

La nivel global, bunele practici în educația antreprenorială orbitează în jurul a trei zone care acoperă procesul de învățare continuă a unui individ, și anume:

1. Tineretul (cu accent pe tinerii defavorizați)
2. Învățământul superior (concentrat pe amplificarea spiritului antreprenorial) și
3. Incluziunea socială (cu accent pe comunitățile marginalizate).

Noua Strategie Europa 2020 pune accentul pe competențe și educație, în implementarea acesteia urmărindu-se cu precădere rezultatele calitative și punând în plan secund măsurile cantitative.

Educația antreprenorială și competențele digitale. Educația antreprenorială are un pronunțat caracter aplicativ și presupune accentuarea dimensiunii acționare în formarea personalității studentului. Curriculum-ul la această disciplină este centrat pe student și adoptă o abordare practică de „învățare prin acțiune”, introduce o serie de metode și tehnici de învățare care stimulează implicarea activă a studentului în procesul educațional și asumarea responsabilității pentru propria formare.

Procesul didactic se focalizează pe formarea competențelor antreprenoriale specifice. Pentru aceasta, activitatea didactică trebuie să pornească de la valorificarea oportunităților; transpunerea unei idei în practică; curajul de a se confrunta cu problemele și capacitatea de a le soluționa; acceptarea implicațiilor propriilor alegeri; perceperea activităților independente drept o alegere profesională valoroasă; gestionarea responsabilă a resurselor și a banilor; înțelegerea modului în care organizațiile funcționează în societate.

Educația centrată pe experiență este esențială pentru promovarea spiritului antreprenorial și formarea competenței antreprenoriale. Activitățile în grupuri mici, aplicarea tehnicilor interactive (MOZAIC, STAD, TGT etc.) dau rezultate deosebit de bune.

Educația antreprenorială formează competențele necesare pentru operare cu conceptele cheie teoretice ale gestiunii afacerilor cât și competențe de gândire critică, digitale, care sunt extreme de necesare viitorilor antreprenori. Din aceste considerente, studenților, prin intermediul ideilor inovative, prin intermediul atmosferei create, prin metodele de predare care sunt centrate pe student (folosirea platformelor digitale e-learning, baze de date, e-factura, etc.) li se formează competențe specifice, profesionale, transversale care îi vor ajuta la gestiunea unei afaceri, și le va mări posibilitatea de inserție pe piața muncii.

Rezultatele procesului educațional sunt axate pe competențele practice:

- competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă;
- competențe digitale;
- competențe de gândire critică;
- competențe sociale și civice;

- competențe de conștientizare a valorilor antreprenoriale.

Prin intermediul metodelor de predare interactive utilizate de către profesor, studenții sunt capabili să gestioneze o afacere, să lanseze idei de afaceri și să devină viitori antreprenori. Datorită competențelor practice formate în urma vizitelor la întreprinderi, în urma analizei studiilor de caz, în urma colaborării cu mediul de afaceri, studenții merg la practică în cadrul întreprinderilor (de exemplu studiile duale) și tot mai mult aplică competențele antreprenoriale și își formează altele noi.

Multe instituții din spațiul est-european, în cadrul programelor de formare în domeniul antreprenoriatului, practică constituirea și administrarea întreprinderilor pe care le simulează studenții. De asemenea, studenții merg la întreprinderi, vizitează procesul de producție, de prestare a serviciilor și deci învață abilități practice.

Concluzii

Rezultatele învățării obținute de către studenți și cadrele didactice de în cadrul educației antreprenoriale sunt materializate în abilități, deprinderi și competențe necesare care sunt ulterior utilizate în vederea valorificării lor la locul de muncă sau în mediul de afaceri.

Din aceste considerente, trebuie să menționăm faptul că odată ce studenții, cadrele didactice urmează anumite cursuri de pregătire, training-uri, seminarii, studii de master, licență în domeniul antreprenorial, lor li se formează anumite competențe extreme de necesare pentru a putea să se insereze mai ușor pe piața muncii, să devină specialiști sau viitori antreprenori.

Astfel, în cadrul educației antreprenoriale, studenții au posibilitatea de a dobândi competențele profesionale și transversale de care au nevoie pentru a fi creativ, viitori antreprenori și de a-și construi propria carieră. Proiectele de afaceri sunt elaborate utilizând tehnologiile digitale, astfel studenților li se formează și aceste competențe. Ei operează cu date, calcule programe informatice specifice din care au posibilitatea de a acumula competențe necesare pentru a deveni viitori manageri și antreprenori.

Bibliografie

1. Codul educației al Republicii Moldova. Disponibil: [<http://lex.justice.md/md/355156>]. Accesat [12.02.2020].
2. Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Planul de Acțiuni Antreprenoriat 2020. Relansarea spiritului de întreprindere în Europa. Disponibil: [ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2012/RO/1online]. Accesat: [18.03.2020].
3. Comunicare a Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Educating the Next Wave of Entrepreneurs. Global Education Initiative. Entrepreneurship Education Roundtables 2010-2011, World Economic Forum, Geneva. Disponibil: [www.weforum.org]. Accesat [15.03.2020].

4. Educația antreprenorială: ghidul formatorilor. Disponibil: [ec.europa.eu/docsroom/documents/7465/attachments/.../pdf]. Accesat [19.03.2020]
5. Europe 2020, A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Disponibil: [<http://ec.europa.eu/eu2020>]. Accesat [15.03.2020].
6. Implementing the Community Lisbon Programme: Fostering Entrepreneurial Mindsets Through Education and Learning. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2006) 33 final, Commission of the European Communities, Brussels, February 2006.
7. Marinescu A. Abordarea educației antreprenoriale în rândul studenților. Disponibil: [http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/15.p.89-93_105.pdf]. Accesat [19.03.2020]
8. Marinescu M., Blândul V. Entrepreneurship skill formation organizing practical training in higher education. In: Entrepreneurship via Creativity for European Citizenship in Education / coord. Os man Titrek (Ed.), LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbrücken, Germany, 2015. p.116-135.
9. Promovarea spiritului antreprenorial în sistemul de învățământ. Disponibil: [www.clubafaceri.ro/info_articole/282_dezvoltarea_unei_culturi_antreprenoriale]. Accesat: [13.03.2020].